Sluoksnių plovimo ar sijojimo metodas ypač rekomenduotinas žvalgomųjų tyrinėjimų metu, kada kasami nedidelių matmenų, bet gilūs šurfai.

Archeologinių duomenų interpretacijos, išvadų vertė labai priklauso nuo to, kokiu būdu tie duomenys gauti. Turbūt vertėtų aprašyti naudotus tyrinėjimų metodus ne tik ataskaitose, bet ir šiame leidinyje spausdinamuose pranešimuose ar platesnėse mokslinėse publikacijose.

Vygandas Juodagalvis

Washing of cultural layers

In 1994 the expedition of LNM introduced in their work a washing method, a technique adopted from the Norwegian colleagues. According to it, cultural layers are examined through the use of water supplied to a pan (4 mm in diameter holes) by a mechanic water pump. The method furnishes a possibility to gather almost 100% of all findings, fine ones including. Washing of cultural layers, with some exceptional cases, can be employed in the research of all archeological monuments.

Gintautas Zabiela

Grunto sijojimas archeologiniuose kasinėjimuose

Keliant archeologinių tyrinėjimų kokybę šiandien naudojama daug ir įvairių techninių metodų, kartais pamirštant kai kuriuos paprastus ir seniai žinomus būdus. Vienas iš tokių ir yra grunto sijojimas.

Europos ir JAV archeologijoje tai gana plačiai paplitęs būdas. Archeologiniuose tyrinėjimuose Lietuvoje jis iki šiol naudotas tik epizodiškai. Tuo tarpu net ir nedidelė šio straipsnio autoriaus sukaupta patirtis leido pastebėti didelį jo efektyvumą.

Priklausomai nuo sijoklio įrengimo, naudojami 3 pagrindiniai būdai: neštuvų, kai sijojama sijoklį laikant rankomis, sūpuoklių – čia sijoklis pakabinamas, ir stalo, kai sijoklis padedamas ant besisukančio paviršiaus. Galbūt galimas ir mechanizuotas sijojimas, tačiau tokio įrengimo neteko

matyti. Vieno iš būdų pasirinkimas priklauso nuo konkrečių ekspedicijos darbo sąlygų bei poreikių.

Mano nuomone, Lietuvos sąlygomis geriausiai pasiteisina neštuvų būdas. Paprastų žemei nešioti skirtų neštuvų dugnas pakeičiamas vieliniu tinklu. Šiuo būdu sijojant žemę reikalingi trys žmonės: du sijotojai ir vienas pilantis žemę į sijoklį. Darbo eigoje jie keičiasi vietomis. Kitais būdais gali sijoti ir vienas žmogus, tačiau ten darbo našumas yra mažesnis, o sąnaudos įrangai didesnės.

Sijojimo efektyvumas labai priklauso nuo sijojamos žemės sudėties. Lengviausia sijoti sausą smulkų vienalytį smėlį ar žvyrą. Šiam gruntui išsijoti naudojami tankiausi sietai. Didėjant grunto drėgnumui, jo atskirų frakcijų dydžiui bei mažėjant birumui, sijojimo efektyvumas ir kokybė smarkiai krinta, nes nemaža jo dalis lieka sijoklyje. Sunkus priemolis ar molis, organinės kilmės durpės bei šlapias gruntas visiškai nesisijoja. Šiais atvejais vietoje sijojimo reikia taikyti grunto plovimą.

Norint efektyviausiai sijoti įvairias birias grunto rūšis, optimalus sijoklis yra su 4 mm skersmens tinklo akutėmis. Pro tokio dydžio akutes prasprūsta labai nedidelė itin smulkių radinių dalis bei išbyra didžioji grunto dalis. Didinant ar mažinant sijoklio akučių dydį atitinkamai įvairuoja ir surenkamų radinių bei išsijoto grunto santykiai. Visas po sijojimo likęs sijoklio turinys įvairiais būdais peržiūrimas išrenkant radinius iš likusio balasto.

Archeologiniuose tyrinėjimuose grunto sijojimas yra efektyviausias paskutinėje kasimo darbų fazėje, kada įprastais tyrimo būdais iškastos žemės persijojamos prieš jas galutinai pašalinant iš tyrinėjamo ploto. Toks būdas leidžia surinkti iki 99,5% visų radinių. Visi kiti radinių surinkimo būdai yra mažiau efektingi. Likusi pusė procento radinių sijojimo metu prarandama dėl jų smulkumo arba sijotojų neatidumo. Vienintelė archeologams neigiama atrodanti grunto sijojimo savybė yra ta, kad šis būdas maždaug dvigubai lėtina archeologinius tyrinėjimus arba perpus didina kasimo darbų sąnaudas. Tačiau šis rodiklis moksliniuose tyrinėjimuose neturi būti nei svarus, nei lemiantis. Paskaičiuota, kad kultūriniuose sluoksniuose, tyrinėtuose įprastais būdais ir nenaudojant sijojimo, lieka iki pusės visų radinių. Ypatingai daug lieka smulkių radinių: karolių, monetų,

keramikos, kaulų, titnaginių dirbinių. Grunto sijojimas yra būtinas visuose priesmėlio, smėlio, priežvyrio, žvyro ar dirvožemio sluoksnius turinčiuose archeologijos paminkluose, pradedant akmens amžiumi ir baigiant viduramžiais. Pirmiausia turi būti persijojama uždarų kompleksų (pastatų, kapų, ūkinių duobių, židinių ir kt. vietų) žemė, aiškūs, sveiki kultūriniai sluoksniai. Suardytiems, bei neaiškiems sluoksniams prieš juos plačiau tyrinėjant rekomenduojamas atrankinis išsijojimas, kai vieninga sistema išsijojama šių sluoksnių dalis ir iš gautų rezultatų pasirenkamas tolesnis tokių vietų tyrinėjimo būdas. Visiškai ištirti degintinius kapus nesijojant grunto išvis neįsivaizduojama. Kontroliniai sijojimai naudingi ir žvalgant archeologiniu požiūriu įprastas vietas bei tyrinėjant supiltus sluoksnius.

Gintautas Zabiela

Panning of soil in archeological excavations

In field archeology panning of soil helps to collect 99,5% of all findings. According to the type of pan, there are 3 main methods: strecher, swing and table panning. Best results are achieved when washing loose (sand-gravel) and semi-loose (soil) habitation zones in a pan with 4 mm in diameter holes. The method proves advantageous in the research of preserved habitation zones, those of closed complexes and cremation burials.

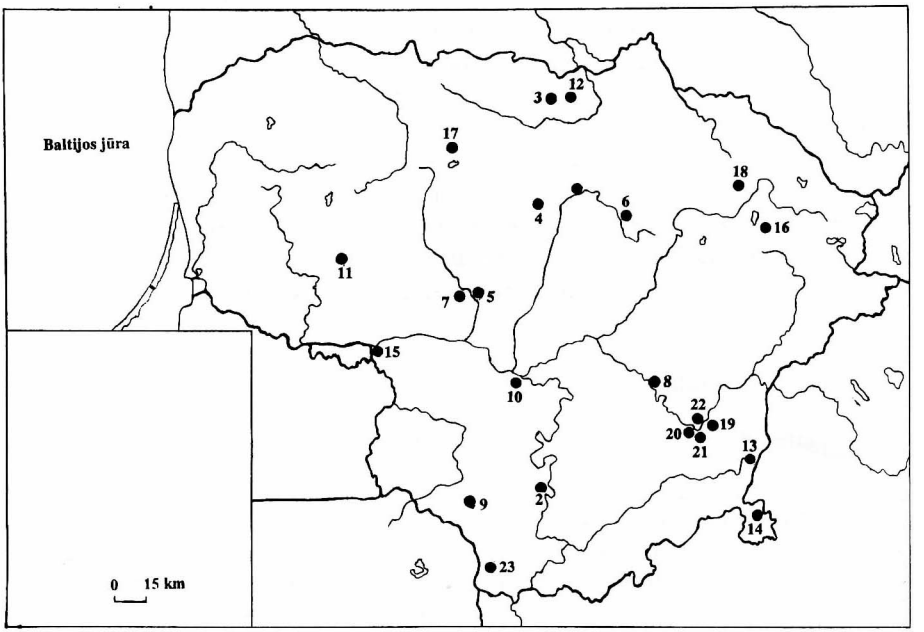

Pav. 69. Kapai, iš kurių 1996–1997 m. tyrinėta antropologinė medžiaga:
Fig.69. Burials (graves), from which the antrophologic material was investigated in 1996–1997:
1. Berčiūnai, 2. Didieji Likiškiai, 3. Diržiai, 4. Drąseikiai, 5. Gėluva,
6. Jasviloniai-Vainiškiai, 7. Kalniškiai, 8. Kernavė-Kriveikiškis, 9. Kirsna,
10. Marvelė, 11. Naujasis Obelynas, 12. Noreliai, 13. Pilkapiai (Kurganai),
14. Poškonys, 15. Ramoniškiai, 16. Rukliai, 17. Šiauliai, 18. Vaineikiai,
19. Vilnius (Arsenalo g.), 20. Vilnius (Daukanto g.),
21. Vilnius (Parnciškonų bažnyčia), 22. Vilnius (Žvejų-Rinktinės g.), 23. Zapsė.